

ZGODNJA DANICA.

Katolški cerkveni list.

Vrednik: Dr. Janez Krizostom Pogačar.

L. 12.

V Četertik 22. Sušca.

1849.

Kratki premisliki

iz s. evangelija za tiho, ali peto nedeljo v postu. (Jan. 8, 46—50.)

Od nekdanj je na zemlji boj laži zoper resnico, hudobe zoper čednost. To velja od celiga sveta sploh, kakor od vsakiga človeka posebej, zakaj tudi v vsakim človeku po spričevanju svetiga Pavla „meso poželi zoper duha“. (Gal. 5, 17.) Nar bolj očitno so spričevali to žalostno resnico terdovratni Judje o času Kristusovim, ki niso le večne resnice, katero jim je Mesija oznanoval, zaničevali in zavergli, temuč so njo in njeniga oznanovavca sovražili in z vso močjo preganjali, so temu, ki je bil prišel jih rešit in zveličat po življenji stregli. Prečudno je pač vendar pri pametni stvari, kakor je človek, tako sovražno obnašanje do resnice, tako zametvanje svoje lastne sreče! Od kod pač izvira taka terdovratna slepota človekova?

Tako vprašanje je Zveličar sam Judam postavil, rekoč: „Kdo zmed vas me more greha obdolžiti? Ker vam resnico govorim, zakaj mi ne verujete“. Kakor bi hotel reči: Nobeniga greha mi ne morete očitati, toraj tudi lažnjivosti ne; kar vam govorim, je toraj resnično. Ako vam pa resnico oznanujem, ako vašo srečo in vaše zveličanja želim, zakaj me ne poslušate, zakaj mi ne verjameste? Od kod pride ta vaša terdovratna slepota? — Ker Judje na to prašanje niso mogli, ali niso hotli odgovoriti, jim je Jezus sam povedal, rekoč: „Kdor

je iz Boga, božjo besedo poslušaj; zato je vi ne poslušate, ker niste iz Boga“. Judje so sicer bahali proti Kristusu, de imajo Abrahama in Boga za očeta, tode on jih je naravnost zavernel, in jim je odkritoserčno povedal, de njih oče je hudič, kateri je ubijavec in lažnik od začetka; zato pa tudi oni kakor njegovi otroci le laž ljubijo in resnici zoper-vajo. — Strašna resnica, iz ust božjiga Sinu izrečena! Ko bi še tako učen in svet mož kaj tačiga hotel učiti, bi mu mi težko ali clo ne verjeli: kar pa Jezus sam reče, moramo verjeti: Kdor se resnici vstavlja, kdor resnice ne poslušaj, temuč jo sovraži, ni iz Boga, ampak iz hudiča, ni Bog, ampak hudič njegov oče.

Obernimo to resnico na današnji svet. Iz božje besede dozori sad svetiga Duha, kateri je: pravičnost, ljubezen, ponižnost, čistost, zmernost, mir, veselje v svetim Duhu; kdor pa ni božji otrok, v tem je krivica, sovraštvo, prevzetnost, požrešnost in samogoltnost, nezloga, veselje nad deli in djanjem hudobe. Če toraj dandanašnji na svetu vidimo toliko hudiga, toliko premaganja resnice, toliko hudobniga počenjanja in prizadevanja zoper katolško cerkev, zoper vero in bogaboječnost, zoper Jezusa samiga zoper njegove namestnike; moramo po naukih Zveličarjevih soditi, de so ljudje Boga svojiga Očeta zlo zapustili, in so si zvolili očeta hudiča. Kdor je iz Boga, ima veselje nad božjo besedo, nad lepimi pridgami, nad kersanskimi nauki, nad opominjevanjem, nad vsem, kar je dobriga, nad

življenjem in nad lepimi zgledi bogaboječih ljudi; takimu ni zopern nauk od zatajevanja in pokorjenja mesa in hudobniga nagnjenja, ne nauk od zaničevanja nečimerniga posvetniga veselja. Kdor pa ni iz Boga, mu je vse to neizrečeno zoperno, on se obrača proč od vsiga, kar je dobriga, toraj tudi od dobrih, pobožnih ljudi, katerih se ogiba in jih sovraži in čerti v svojim sercu.

Kar je Jezus vsim Judam rekel, velja tudi za vsakiga človeka posebej. Zato moramo po opominjevanji svetiga Gregorja te besede Zveličarjeve tudi vsak nase obrniti, de tudi sebe presodimo, kteriga duhá otroci smo mi sami. „Jezus, večna Resnica“, pravi ta sveti učenik, „nam zapoveduje po nebeški domovini hrepeneti, poželjenje mesa zaterati, posvetne časti se ogibati, ptujiga blaga ne poželeti, svojiga obilno podeliti. Naj toraj vsak izmed vas sam pri sebi premisli, ali se ta božja beseda ušes njegoviga serca prijema, in ali more iz tega soditi, de je iz Boga. — Toraj pokličite, proljubi bratje, svoje življenje pred oči svoje vesti, in z resničnim premislikam se bojite besedi iz ust večne Resnice: „Zato vi ne poslušate, ker niste iz Boga“.

Resnica iz ust Jezusovih je terdovratno preslepljene Jude le žalila in čedalje bolj razdražila. Imenovali so ga Samarijana, to je krivoverca, in so djali, de je s hudičem obseden, ter so sodili, de je kakor preklinjevavec božji vredin s kamnjem posut biti. Tako hudobni človek toliko rajši divjá zoper resnico, kolikor bolj očitno in na tanjko se mu pové; kakor otrok satanov in sovražnik vsiga dobriga si prizadeva resnico, ko bi mogoče bilo, pokončati in popolnoma zatreti. Ali, kako neumno prizadevanje! Judje so že kamnje poberali, de bi bili Jezusa, večno Resnico, precej na mestu pobili; pa on zgrine spred njih oči, ker njegova ura še ni bila prišla. S tem je hotel preslepljenim hudobnežem na znanje dati, de zastonj se hudoba zoper resnico in čednost vzdiguje; de, kdor jo hoče udariti, le po vetru maha, in de psice, ktere človek v svoji slepoti v resnico spuša, le njega samiga ranijo. Zato pravi sveti Duh v svetim pismu de „če hudobni človek tudi hudiča kolne, kolne sam svojo dušo“. (Sir 21, 30.)

„Jezus se je skril, in je šel iz tempelna“. Te besede svetiga evangelija imajo pa tudi drug pomen. Zveličar je tistikrat šel iz Jeruzalemskiga tempeljna zadujkrat, in ni nič več vanj šel. V tempeljnu so Judje, kakor je bil Bog sam Salomonu obljubil, milosti in dobrote od Boga prejekali; zdaj je pa božji Sin ta tempelj zapustil, in nobene gnade nobene dobrote iz njega ni bilo več za zaverženo judovsko ljudstvo. Bog je zapustil svoje izvoljeno ljudstvo, in prišlo je na besede Jezusove, ktere je

Judam govoril: „Iskali me bote, pa me ne bote našli; v svojim grehu bote umerli“.

Tudi naše serce je tempelj božji, v kterim Bog tako dolgo prebiva, dokler ga z nejevero in hudobo iz njega ne preženemo. Kdor pa keršanski resnici zoper stoji, kdor božje besede ne posluša, tudi njega Jezus zapusti, se skrjuje pred njim, in človek postane iz otroka božjiga otrok hudičev, sovražnik resnice in vsiga dobriga, sovražnik svoje lastne duše. Bog nas obvarvaj take nesreče!

Potočnik.

Misli katolika ob začetku leta 1849.

(Po kat. Zagreb. listu.)

1. Kako se vse ziblje in giblje — deleč in blizo — skozi vse deržave po zemlji! Skoz vse življenje po vsim svetu ne najdeš družiga, kot premeno in neobstojnost. Sama sveta katolška cerkev obstane, kakorsna je bila; to mora tako biti, in vedno in vedno takó obstati, ker Vsigamogočni je rekel Petru: „Ti si skala (Peter), in na to skalo bom svojo cerkev zidal, in vrata peklenke je ne bodo premagale“.

2. Ob ti nepremeljivosti svete cerkve so se razbili časi in vojske, vsakoršno terpljenje in zasramovanje. V sred pozemeljskih premen, ktere se kakor bučeči valovi mimo dervé, ona stoji na terdim kopnim. Svetilnica je ona, ki nikdar ne ugasne, desiravno vsi viharji v njo tulijo. Božje mesto je, po vsim svetu zidano, vedno obsedeno, vedno naskakovano, vedno obsuvano; pa nikdar ne premagano — od nobene moči, ne zemeljske, ne peklenke. O ti srečno mesto božje, o ti blažena ladija na viharjih valovih zemeljskiga življenja! Mir božji se sprostita, nad teboj, in srečni tvoji prebivavci pijó in pijó iz neususljevih studencov božje milosti, in se solnčijo v nepremeljivih žarkih resnice božje.

3. Duhovna vera — duhovno delo — delo našiga odrešenja po Sinu božjim je sveti katolški cerkvi kakor vteleseno, kakor zunanji pergodek — vsim očitno. Ona edina — primera v zgodovini — čudnovita, nezmotljiva, nepremeljiva, vsim vidna, vsim odperta, kateri hočejo živeti in se zveličati; nedosegljiva in nepridobitna vsim, ki jo hočejo podreti. Ona je edina v resnici ne premagana domovina in veličanstvo na zemlji. Srečin vsak, kdor živi pod njeno obrambo.

4. Odkar je bilo v Judeji rečeno: „Peter, pasi moje ovce;“ se preseljuje oblast in čast svetiga Petra od papeža do papeža — skoz osemnajst stoletij do današnjiga dné. Svet je vidil, gledale so stoletja, in z očmi meri današnji čas, kakó Petrov stol v letu 1849 stoji ondi, kjer je stal štirdeset

let po Kristusovim rojstvu. Divjaštvo (barbarstvo) iz razkolništvo (haereres), prekucija (reformacija) in modrija (filosofija), meč in oginj se je zastonj nad njo podajalo. Rimska cerkev — srcé nepremeljive cerkve božje — živi in preživi sto in jez-zero življenj; cerkev rimska obstoji nepremenjena med tem ko je Rim sam od jutra in večera napad-an, premagan in zopet premagan; obseden in obropan. Po njem se je plazilo besno odterganstvo v imé Lutra; in pred malo desetletji naj silnejši vsih cesarjev; pred koncem minuvšiga leta pa (in ravno sedanjo dobo) silna moč, ktera se peha vse pričijoče podreti, in je močnejši od naj silniših cesarjev namreč — prekucovavstvo (radikalizem). Letó razširja strah in trepet po Rimskim; — pa cerkev nad vse to povikšana stoji, — stoji zaročnica Gos-podova „sine macula et sine ruga“; še stoji neoskrunjeno papežstvo, kakor je vsigamočna Jezus Kri-stusova beseda nekđaj Petru zaterdila. In desiravno se je veliki Pij IX. nezarobljenim samosilnikom umak-niti mogel, kteri v imé svobode pravo svobodo zadu-šujejo: vendar njegovo duhovno gospodarstvo ves svet objema, zakaj katolčanje, na božjo besedo oslonjeni, povsod vedó, de je „ondi Rim, kjer so papež (ubi papa, ibi Roma)“. Ti brezbožni tolo-vaji, ki božje in človeške pravice z nogami tlačijo, so se polastili papeževih deželá, kakor nekđaj hu-dodelniki Kristusoviga oblačila, in hočejo z ptujim blagam po svoji hudi volji gospodariti. Ves ker-sanski svet, in celo nekatolske poglavarje je tako razbojništvo z grozo navdalo, samo prekucui se tega veselé, ki jim ni nič za pravico, vero in zve-ličanje. Dobro vemo, de bodo ubogi zaslepljenci poslednjič premagani, in osramoteni, pa moliti mo-ramo, de bi milostljivi Bog dneve skušnje materi cerkvi perkrajsal, in de bi se manj zaslepljenih pogubilo.

5. Gospod in nebeški Zveličar je rekel: „ka-kor je mene poslal Oče, tako pošljem jest vas“. On je rekel — in bilo je cerkveno gospodovavstvo ali gospodinstvo (hierarhija); in dalje reče: „Jest ostanem z vami do konca svetá“, in vstav-ljeno je bilo cerkveno gospodovavstvo, in stalo bo do konca svetá. Stoji ukljub vsimu najsilnišimu naska-kovanju stariga, noviga in naj novejšiga časa. Po-dreti ga (cerkveno gospodovavstvo), so se pertale viharne nevihte divjaštva, neznanstva in modraštva (modrijanstva — praviga — ne), ktere so menile, de že njegovo smertno pojemanje slišijo; razdreti jo, so se pčhali silni prekuci, nemarništvo (indif-ferentizem), in mnogoteri — silno togotni — zno-tranji in vunANJI sovražniki; in glej, kako zdaj vstrič Lutra in njegovih tovaršev počivajo pokopani mnogoteri modrijanski sostavi (zisteme) neznanstvo in učenuhi (napčni encyclopedisti), malikovavska

ljudovlada (republika), kakor tudi brezbožno Fran-cozovsko cesarstvo. Vsi ti nasprotniki cerkve in njeniga gospodinstva počivajo v temnim grobu mi-nulosti, in nar hujsih prekucnežev sedajnih časov, ki v tim časti išejo, ne vem de bi kteri hotel slav-uhniga Voltèra ali družiga enaciga v njih prahu za lažnjivo slavo odmenjati (ablösen). Taka le je pre-grešna slava! — Cerkveno gospodovavstvo pa v svojim bistvu stoji, kakor je bilo po Jezusu in apo-steljnih vstavljeno, stoji tako, kakor je ob nesliša-nim trinogstvu Nerona cesarja stalo. — *Quare fre-muerunt gentes, et populi meditati sunt „inania“?*

6. Trikrat je Evropa svoje obličje spremenila. — Paganska nekđajnost je minula; — neoblikani pa verni srednji vek je bežal, in mlajši čas svoje lahno oblačilo slači, de se morebit v toplejši kožuh zav-rije. Tri velike cesarstva: Veliciga Karelna, Ka-relna V., in Napoleona, so se vzdignile, in — umerle. Dve najdeni strani zemlje ste razdeljeni med du-hovno in deželsko oblast Evrope, pa samo prva je svoj del obvarovala. Vse — misli (idee), na-rodí, cesarstva, vse ima svoj čas; cerkev sama ostane nepremeljiva — nespremenjena. — Kakor brodar z morskiga brega mirno gleda boj življev (elementov), tako katolski kristjan premišlja strašno zmešnjavo in razdertijo, nekaj z duham, nekaj z rokó narejeno, meri obnovljavne sedanje stiske, in silne požare po vsih krajih zemlje, pretuktuje silne in grozovite reke prelite kervi, poslušá hrup raz-padajočih držav, prevdarja odločenstvo nevernih, in odverženstvo kraljev, presojuje neštevilne ne-vihte nestanovitnosti; misli in modro govori: vse mine, stoji le ena skala sama, in sveti luč svečnika do neba — cerkev božja. Kdo se ho dal še siliti, se pokorniga storiti ti cerkvi božji! Kako kratko-vidin bi mogel um biti, kteri bi se sramoval, ponizno se podvreči tej nepremeljivi, večni misli božje mo-drosti in ljubezni božje! Človek poklekni! moli, hvali in povelicuj! Sin božji, ginjen vekovečnemis-li neizmerjene ljubezni — se včloveči, in dopolni blagodarno, preblagodarno delo odrešenja — odkup-ljenje, in vstavi svojo sveto cerkev kakor čudno, živo, bogoljudsko poslopje, kjer se zveličanje za ljudi dobre — svete volje perpravlja do poslednji-ga dne.

Menjajo naj ljudjé in spreminjajo, naj deró spaje po neznanih derčah zmote in sanje; naj modri svetá na svoji domišljivni visokosti po vsi bistrini umoslovnih zakonov pod in nad zvezdami gradove zidajo, ali v mladi naglosti zemeljske dvo-rove podirajo, in v svoji mladosti ali starosti svoje mlade in stare misli spreminjajo; oblika držav, ce-sarstev in vsih zemeljskih reči se menja, cerkev božja pa stoji ravno in nepremakljivo; in vender je ona gibčna in delavna na vse strani, delavna de

na svetu dodela božje delo zveličanja. In to delo je tisto, po katerim bo sleherni zmed nas zdaj živih čez majhno — majhno časa prašal, kako de je z-nj opravljeno; — bo prašal, in se za vse drugo ne bo nič zmenil, za čimur se zdaj tolikanj peha in poganja. — O prazne sanje človeške nečimurnosti! Svitlost cerkvene božje resnice pa je zvikšana tolikanj, de je nobena zmota ne more otemniti; neizmerno je morje njenih milost (gnad) po Jezusu, in nobena človeška spaka ga ne more stisniti; duhovna je cerkev, ne more je grabežljiva roka občenuhov (komunistov) doseči; božanska je, de je ljudje ne morejo ne bistno vzdigniti, ne ogugati; veličasten je njen život — naslonjen na Bogá, skrivnostna in polnebeska kraljica, vodi in vlada cerkev tudi zemeljsko življenje narodov, od stoletja do stoletja.

Jeran.

Pogovor med svečnjakom in mračnjakom, ali coperniki nove dobe.

(Odpis iz katol. Zagreb. lista.)

Svečnjak. Naj imenitniši coperniki nove dobe so od svobode. Bere se sicer v starih bukvah, češ, de bi bili vtamničeni sužnji železne ključavnice znali razcomprati, ali okove z nog odcoprati: pa kdo ne ve, de so take pripovedi gole zmišljave? in ko bi tudi ne bile, bi vendar bile le muhe proti velikanskim znajdbam današnjiga časa. Letá je mnoge s svobodo in osvobodjenjem tako precoprál in ooprál, de se nekterim od velike obilnosti svobode ves mozeg verti, nekteri pa čarovitno po obnebbi popotvajo, in viditi je, de so vsiga na suhim osvobodeni. Tacih svobodocopernjakov je sedanjo dobo toliko, de bi res mogel, kakor matopir, samo po noči svitlo gledati, in po dnevi nič ne viditi, ako bi se pertožil, de je o današnjim svetu še mnogo samosilstva in tlačjenja, ali pa še celo več, kakor popred. Slep si ti in gluh, moj mračnjače! Sej je vendar skorej cela Evropa s to veliko svobodo občarana; povsod se ječi in zveči in govori in piše od svobode. Prašaš: kako se je to prekuenilo, de je ta panana sužnost tako urno na svetu odvržena, veličanska svoboda pa tako vesoljno razširjena bila? To ti je permaruha! nekoliko čudno bilo, pa copernija ostane copernija! Nekoliko pripovedek ti pa vendar moram povedati od te copernije. Na švajcarskim se je nekaj gospodičičev odreklo razodeti veri, in bili so — od vsake vere osvobodeni. Ti gospodičiči so ravno to svobodo tudi drugim oznanovali, pa našlo se je tudi več (po njih misli) priprostih ljudi, kateri so mislili, de so svobodni, ako svoji stari katolski veri zvesti ostanejo, in po nji živé, in še sanjalo se jim ni, de bi tako vse svobodno in pobožno veselje v postenim življenji kaka sužnost bila. Ali glej, z urno petó pritekó

čisljarji, česhljari in coperniki svobode, in z dobrodelno prizadevnostjo ropajo, požigajo, odvržejo mnoge veroznanske učenike, ktere so uni pobožni bogomoljci ljubili in spoštovali; druge pahnejo v ječe; in tako so se ljudje, kaj pa de, osvobodili po celi švajci. — Katoliki so namreč osvobodeni svojih ljubljenih pastirjev, pastirji pa so osvobodeni svojih ljubljenih čed. In de bi ta copernija vso mogočo popolnamost dosegla, so ti coperniki svobode s silo orožja in okovov na to pergнали, da so cele občine, mesta, in celó kantoni osvobodeni mnogih mestjanskih in cerkvenih svobodnost ali pravie. — Leti priprosti so jim dolgo pravili, de to se ne pravi osvoboditi, ko se jim s silo in strašenjem njih svobodnosti grabijo; naj poslednjič so pa vendar mogli le sprejeti, kar je bilo njim in vesoljnemu svetu oznanjeno, naj so hotli ali ne hotli.

In zdaj so še le res popolnoma svobodni, odkar so se celó samih svojih svobod osvobodili. Memo družiga so ti svobodniški coperniki raztrobili po vsim božjim svetu „svobodo združevanja“. Komaj je ta copernija v nekterih mestih živela, so bile že nektere društva s silo raztirane. In s tem ravno se je rodila popolnoma svoboda združevanja, zakaj društva so bile osvobodene združevanja! Pri tem se je naključilo, de je bilo nekterim tovaršem razgnanih društev potreba kej denara za svobodno popotvanje v prisiljeno pregnanstvo; pa kateri zmed njih je le kej evenka imel, mu je bilo odvzeto, in takó je bil vnovič osvoboden — od samiga svojiga lastniga dnara. Še več, ta svobodo-copernija in copernijosvoboda je kakor blisk prešinil deržave, narode in deržine, in je butila tje v cesarstvo misel in željá. Kralji so osvobodeni — svojih prestolov (tronov) in podložnikov, — ljudstva so osvobodene — svojiga mira, svojih dolžnost in zavez; starši so osvobodeni — pokornosti svojih otrok; učeniki so osvobodeni — pokornosti svojih učencov; in mojstri so osvobodeni podložnosti svojih hlapcev (detičev). — No, kaj se merdaš, kakor de bi velike svobode našiga stoletja ne zapopadel, — ti si pravi mračnjak, ti! — Še eno ti povem. Zdaj zamore človek misliti, kar hoče, — verovati, kar hoče, — hoteti, kar hoče. Bi djal, de je že nekđaj to bilo, de se človeška misel in volja ne da v okove devati, ne z vervjo zvezati; viditi je bilo, de bi človeški duh že od nekđaj bil svoboden, ako se ni pregrešnim strastim sam v sužnost prodal: — vendar bojé, to še ni bila prava svoboda. Jasno, opoldnevno solnce svobode je še le poslednja doba izcoprála, to še le je prava svoboda, de um enako pravico ima, si izvoliti zmoto, ali resnico; — zdaj je še le svoboda vere, ko ima vsak enako

pravico verovati belo, ali černo, kaj ali nič (šta ali ništa); — zdaj je prav svobodna volja, ko ima enako pravico, hoteti dobro ali hudo. — Premisli zdaj svobodo našiga stoletja! — No kaj ti je! Tako nezaupljivo gledaš, kakor de bi te velike svobode ne mogel prav zapopasti.

Mračnjak. Per mojdunaj — meni se koža grebenči, take reči slišati. *) —r—

Zakonski zadržki.

Spisal Peter Hicinger.

(Dalje.)

12. Dalje j. — g) Zadržki sorodovinstvu in svakšini podobni.

Razun kar po mesu, se zgodi v več zadevah, de tudi po duhu samo kdo z drugimi osebami v take razmere stopi, ki so podobne zvezi med starši in otroci, ali zakonski zavezi bližne. Za spodobnosti voljo tudi od tod zakonski zadržki izvirajo, in sicer:

1. Posinovljenje, kadar kdo ptujiga otroka prav za svojiga vzame; iz tega izhaja državljansko sorodovinstvo in svakstvo. Per Rimljanih je bila kdaj zlo navada, zlasti per pomanjkanji lastnih sinov ptuje v svoje jemati, in jim imé in posestvo pušati; tudi per drugih narodih je bilo kaj taciga bolj ali manj v navadi. Za tako posinovljenje so veljale tudi posebne deželjske postave. Na te okolišine je cerkev tudi gledala, in je potem prepovedala zakon med novim očetam in posinovljenko z ujenimi naslednicami vred, dalje med novim očetam in posinovljencovo ženo, in še med posinovljencam in ženo noviga očeta; tudi med posinovljencam in posinovljenko na eni strani in sinovi in hčerami noviga očeta na drugi strani zakon ni veljal, dokler so bili oboji v očetovi oblasti. Na ta zadržik opomnita papeža Nikolaj I. l. 866, in Paskal II. l. 1110. Zdajnje Avstrijanske postave sicer ne poznajo taciga posinovljenja, kakoršno je bilo kdaj v navadi; ali je pa cerkev to posinovljenje tudi čisto v nemar pustila? Saj nekako nespodobna bi bila zakonska zaveza rednika z rejenko, ali rednice z rejenkam, ker sta si una dva kakor oče in hči, in ta dva kakor mati in sin; in pohujšljivo bi bilo za prave otroke in rejence, dokler so pod eno streho vkupej, ako bi nobeniga zadržka med njimi ne bilo. (Morebiti bi bilo prav, de bi za to stran viši cerkveni pastirji svoje misli na znanje dali.)

2) Botrinja ali kumstvo, kadar kdo otroka per s. kerstu ali per s. birmi derži, in mu tako duhovni oče in duhovna mati postane. Zatorej se prijazna zveza, ki potem med botri ali kumi in otrokam in njegovimi starši nastopi, duhovno sorodovinstvo imenuje. Poprejšnje cerkvene postave so duhovno sorodovinstvo ali zlahto dalje raztegnile, kakor je viditi iz razsodeb papežev Nikolaja I. l. 866, Čaharija I. 745, Paskala II. l. 1110, in Bonifacija VIII. l. 1298. Tridentinski zbor pa je v 24. seji 1. poglavji razločil, de duhovno sorodovinstvo velja le med njim, ki kersti ali birma, in botri ali kumi na eni strani, in keršencam ali birmancam in njegovimi starši na drugi strani. Tedej boter ali botra ne smeta v zakon vzeti otroka, kteriga sta per s. kerstu ali per s. birmi deržala, ne tudi kteriga njegovih staršev; niso pa zadržani botrovi ali botrini otroci. Zdajnje Avstrijanske postave tega zadržka ne imenujejo, in ne čudo, zakaj deželjski oblasti ni povsod mar za duhovne reči. Katolškemu kristjanu pa memo tega ni pozabiti, kaj je cerkvena postava; pomniti mora, kar lepo papež Nikolaj prvi pové, de je zveza po s. Duhu v nebeškim zakramentu napeljana veliko več vredna, kakor je zveza po mesu ali drugi pozemeljski poti napravljena.

3. Zaroka, ali razgovor, po kterim si možki in ženska med seboj gotovo in resnično obljubo zastran prihodnjiga zakona storita; po nji sta si tista dva, ki sta si zakon obljubila, v duhu že nekako poročena, in tedej, kakor pravijo, očitna spodobnost novo zavezo z drugo osebo v sorodovini brani. Zaroke se po navadi pred pričami in z dovoljenjem staršev ali oskerbnikov delajo; v časih so starši tudi sami med seboj svoje mlajši otroke v zakon obetali; tista dva, ki si za naprej zakon obljubita, morata vonder pa sama to zmožnost imeti, de vesta in znata kaj obljubita. V več krajih se tirja, de se zaroke ali razgovori za prihodnji zakon pred duhovnim pastirjem storé; zategavoljo, ko se zakon na oklice daje, ženin in nevesta z možni ali tudi z očetam pred fajmoštra prideta. Vošiti je, de bi cerkvena postava bolj na tanko razločila, s kterimi pogoji se zaroka veljavna spožna. — Zadržik iz zaroke so nekajnje postave tako daleč iztegnile, kakor per resničnim zakonu; Tridentinski zbor pa je v 24. seji 3. poglavji le prvo koleno ali prvi rod obderžal. Če sta si tedej možki in ženska zakon za gotovo obljubila, in bi se potem pred poroko razderla, bi on ne smel snubiti sestre, matere ali hčere poprejšnje neveste, in ona ne brata, očeta ali sinu poprejšnjiga ženina. Avstrijanska postava sicer zarok

*) Kdor želi še kej več, in še bolj mikavniga od novih časov slišati, naj se naroči na „Katolički Zagrebački list“, vredovan po Stepanu Mojzesu, kteriga serčno bravcam priporočimo.

ne terdi; zatega voljq pa cerkvena zapoved ne neha cerkvena zapoved biti.

(Dalje sledi.)

Zgodbe katoliške cerkve.

Spisal Peter Hieinger.

(Dalje.)

Časi pred Kristusom.

Pripravljanje na Odrešenika in njegovo cerkev.

16. Polnost časov.

Žalostno podobo je pač svet imel, ako se pogleda na vero in življenje narodov, kakor se kaže v dneih, ko je imel Odrešenik priti; vonder povsod se razodeva več ali manj dočakovanje boljšiga časa, upanje na noviga zaželjeniga kralja narodov; več ali manj se čez in čez glasi zdihovanje prerokovo: „Nebesa rosite pravičniga, oblaki naj ga dežijo dol“. Sicer je večna Beseda med človeškim rodam nevidama delala, po prerokih in modrih govorila, po čudnih spremembah ljudstva vodila k spoznanju in boljšanju; vonder ne per Judih ne per nevernikih njeno djanje ni bilo zadosti spoznano, razun kar bolj pobožne duše zadene. Ali, kakor s. Avguštin pravi, ko se je svet staral in umiral, se je Kristus prikazal, de bi človeštvo novo mlado življenje prejelo. Prav za prav je bila zdaj polnost časov po besedi s. Pavla. Nikdar ni bilo toliko hrepenjenja po spoznanju in resnici, nikdar ne toliko želja po zboljšanju časov. Med Judmi in neverniki ni bilo več toliko ločitve, malikovavei sami se niso več toliko zapirali novim veram. En jezik, greški, je gospodoval v izhodnjih, in en jezik, latinski, v zahodnjih krajih, in ena oblast, rimska, je vladala skorej ves svet; tudi mir je bil takrat povsod; lahko je bilo novi veri se razširiti. „Zares nezapopadljivi so sklepi božji, neizvedne njegove pota!“

Perva doba.

Začetik cerkve po Kristusu in aposteljnih.

Od Kristusoviga rojstva do l. 100 po Kr.

Pervo poglarje.

Življenje in djanje Jezusa Kristusa v zveličanje človeštva.

17. Prihod, rojstvo in mladost Jezusova.

Kadar je štiri tavezent let od perve obljube Odrešenika ali Mesija preteklo, ko se je čas njegoviga prihoda po prerokih razodet dopolnil, se je On, kteriga so vse ljudstva željno pričakovale, z nebeškiga sedeža na zemljo prikazal. Bil je On edirojeni Sin večniga Očeta, prišel je poln resnice in milosti, de bi prejšnji revni, temotni, grešni stan človeškiga rodu končal, in ga popolnoma prestvaril in prerodil v zveličanje. Prerokovanja so se gla-

sile, de bo od svete device iz Davidove hiše čudno spočet, in v Betlehemu na Judejskim na svet rojen. Njegov prihod na zemljo se ni smel po navadnim potu zgoditi, po kterim se le grešni Adamovi otroci na svet rodè; vonder tudi ni mogel drugač biti, kakor tako, de je On v resnici eden iz med nas, človekov Sin, postal. Le popolnoma nedolžin in svet je zamogel grešnike očistiti in posvetiti, le v resnici Bog in človek je bil v stanu, človeka z Bogom spraviti.

Kadar se je od Boga odločeni čas približal, je bilo sveti Devici Marii iz Davidove hiše, ki je bila pravičnimu desiravno ubožnimu Jožefu zaročena, v Nazaretu po angelo oznanjeno, de ona je od Boga izvoljena, njegoviga edinorejeniga Sinu po moči s. Duhu spočeti in roditi. Kadar je ona nebeško zročilo pokorno in ponižno sprejela, se je izpolnilo, kar ji je bilo rečeno; spočela je od s. Duha, in večna Beseda je meso postala, človeško naturo nase vzela. Božjim sklepam je še neverški posvetni gospodovavec nevedama služil, povelje je namreč ravno tisti čas dal Rimski cesar Avgust, de naj se popiše ves svet; in po tem je mogla sveta Devica Marija s svojim ženinam, s. Jožefam, v Davidovo mesto, v Betlehem, priti. Tukej je bilo v revnim hlevcu prečudno dete rojeno, ktero je že od preroka imenovano bilo močni Bog, Oče prihodnjih časov, poglavar miru, ktero je Kristus — maziljeni ali kralj — Gospod. — S tem svetim rojstvom so se začeli novi časi za človeški rod; zatorej se tudi od slej leta človeških zgodob štejejo — zdaj 1849; in bila je po starim cerkvenim zročilu noč 25. Grudna (Decembra).

Kakor čudin je bil prihod Mesijev sam na sebi, tako čudne so bile prikaznji o njem. Angel v svitlobi pristopi k pastircam na Betlehemskih tratah, in jim oznani veliko veselje, de je rojen Kristus; trume nebeških duhov se približajo, pojo Bogu čast za njegovo usmitjenje, in napovedujejo ljudem mir, spravo z Bogom in zveličanje. Nova zvezda posveti v daljnim Jutru, in razodene Modrim, kraljem, de je rojen novi kralj iz Jakoba. In zdaj prihitè pastirci k jaslicam gledat, kar jim je bilo od angela povedano, in Modri pridejo k hlevcu, molit kralja in Boga. V teh je bilo krog novorojeniga Zveličarja zbrano celo človeštvo, Judje in neverniki, visoki in nizki, modri in priprosti, bogati in revni; angeli in ljudje so se vidili soedinjeni, nebeško kraljestvo se je zemlji približalo. — V večin spomin te srečne dobe se v Betlehemu še zmirej kaže tisti častiti hlevce v skalni votlini, pa je v tempelj božji spremenjen. Ker je božji Sin hotel v vsim Očetu pokorin in svojim človeškim bratam podobin biti, je bil po zapovedi postave osmi dan ob-

rezan, in prejel je takrat presveto ime Jezus, to je božja pomoč, božje zveličanje, Zveličar; pokazal je v tem obrezovanji, da po ranah in kervi bo od človeštva vzeto, kar ni čistiga, greh. Zopet štirideseti dan po rojstvu je bil Jezus v tempeljnu pred Gospoda postavljen, in se je tukej za naprej v naše odrešenje Očetu daroval; bogaboječi, od s. Duha razsvetljeni Simeon je dete pozdravil kakor luč v razsvetljenje narodov in čast Izraelskiga ljudstva; in pobožna Ana se je pridružila, in pripovedovala, od njega vsim, ki so odrešenja pričakovali. Tako je bilo rojstvo Mesijevo na vse strani zadosti oznanjeno; pobožni so se ga obveselili, in so Boga za njegovo milost hvalili, desiravno so se hudobni prestrašili in bali, ko je imela nehati njih hudobija.

Od druge Jezusove mladosti vemo to, da sta Marija in Jožef z detetam po božjim povelji v Egipt bežala, oditi grozovitnosti kralja Herodeža, ki se je za svoje kraljestvo bal, in je po življenji stregel detetu, kteriga kraljestvo ni od zemlje; tako se je še Egiptu zveličanje na znanje dalo, kjer je bila od kdej globoka tema nevere in malikovanja. Po smerti Herodeževi pa je bilo dete spet nazaj pripeljano, in sicer ne v Betlehem, kjer se je bilo še bati pred Herodeževim krivičnim sinam Arhelajem, temuč v Nazaret, kjer je manj neusmiljen sin, Herodež; gospodoval. Tukej je Jezus kakor Bogu odločen (to namreč pomeni ime Nazarejic) svojo mladost preživel, in je raste v zgled vsim mladim ljudem kakor v starosti, tako tudi v modrosti in dopadljivosti pred Bogam in pred ljudmi. S svojim dvanajstim letam je šel Jezus po postavi v tempelj s svojimi starši na Velikonočni praznik, in tamkej je dal svetiti nekoliko žarkov svoje božje modrosti pred učniki, ki so se nad njegovimi odgovori čudili. Vse stopinje človeškiga življenja posvetiti, je Jezus ostal svojim staršem po otroško vdan in pokorin; pomagal je po besedi stariga zročila svojimu redniku v njegovim delu per tesarii, je tako tudi kakor prvi Adam s potam obraza svoj kruh jedel. Tako je on živel pred svetam prikrit do svojiga tridesetiga leta; med tem časam je bil njegov rednik, s. Jožef, iz tega življenja poklican; kdaj in kako se je to zgodilo, ni znano, desiravno je gotovo, da sta mu Jezus in Marija v smerti na strani stala. — Tista hišica, ki jo je Jezus s svojim dolgoletnim stanovanjem posvetil, je v spomin njegoviga ponižniga in pred svetam neznaniga pozemeljskiga življenja še prihranjena; bila je namreč pozneje iz Nazareta v Evropo po angelih prenesena, nar pred na Tersat nad Reškim morjem, potem pa v Lavreto na Italijanskim, kjer se še v veličastni cerkvi znajde. (Dalje sledi.)

Sedajnji obšir katoliške cerkve.

Spisal Valentin Sezun.

(Dalje.)

XIII. Avstriansko cesarstvo.

7. Moravsko ali Marsko (mejno grofištvo).

V ti deželi, ki ima od svoje poglavitne vode Morave ime, prebiva do 1 milijon in 730.000 ljudi. Tih je 1 milijon in 641.000 katoliške vere; Kalvincov je do 29.000; Luteranov blizo 30.000 in Judov do 31.000.

Katolčani imajo tu za Berniško, Znogmiško in Gilavsko kresijo, v Bernu 1 škofijo, ktera 665.000 katoliških duš šteje; Protestantov in Judov v nje zna do 38.200 biti. Sedanji Berniški škof je Ernest Anton grof Šafgoč, rojen v Bernu 17. Svečana 1804. V stolnim kapitelnu je tehint in generalvikar in 5 korarjev. Dalje je na Moravskim v mestu Olomuc 1 velika škofija, ktera zunaj Olomuške, Przerovske in Hradiške kresije na Moravskim, tudi veči del Opavske kresije v Avstrianski Šlezii in 4 tehintije, namreč Hulčinsko, Kaško, Leobšiško in Tropoloviško v Pruški Šlezii z 31 farami, 7 administratur in 8 podfar obseže. Vsih fará ima Olomuška velika škofija 342, administratur 11, podfar 227 in mašnikov je v nje do 1266. Sedanji Olomuški veliki škof in knez je Maksimilian Jožef Godofred baron Someraubeck, rojen na Dunaji 21. Grudna 1773. V velikim stolnim kapitelnu tu je tehint, prošt, veliki diakon, školastik in 17 korarjev. Moravcov je blizo $\frac{1}{3}$ Slovanov in $\frac{1}{5}$ Nemcov, torej do 1 milijon in 360.000 Slovanov 340.000 Nemcov. Judov je nar več v mestih Mikulov (Nikolsburg), kjer jih je do 3400, Prostiogov, kjer jih jo do 1600 in Boskovic, kjer jih zna do 1200 biti. Ciganov bo blizo 90, in v vasi Čaič je nekaj Lorinških Francozov, ki so v l. 1763 se sem vselili.

Moravski Slovani so nar bolj po sredi, t. j. po nar lepšim in rodovitnišim delu dežele vseljeni. Njih posamezne imena so Hanakje, v sredi dežele okoli Višave, Kromeriza, Prostiogova in Olomuca. Slovakje, proti ogerski meji. Horakje ali Podhorakje proti česki meji. Vsi ti rabijo česko narečje. Proti Avstrianski meji stanujejo Hrovatje, tudi Podlacakje imenovani.

Moravci so umni in pridni ljudje, njih izdelki, sosebno sukno vsake sorte, se prodajajo po vsim Avstrianskim. Nar bolj slovč med Moravci Hanakje, da so skerbni za svojo družino, dobri kristjani in zvesti podložni; ker so bolj premožni, so tudi nekako možki. Od Moravskih mest imenujemo:

a) Berno (Brünn) med vodama švarcava in Cvitava, zdaj poglavitno mesto dežele, šteje do 40.000 probivavcov, ki več del nemško govorijo.

Berno ima 14 predmestij in 6 farnih cerkvá. Imenitne cerkve so: stolna sv. Petra. Cerkev sv. Jakoba je že v l. 1314 sozidana, njen visok obok počiva na stebrih v dveh verstah. Zraven cerkve stoji 46 sežnjev visok turn, nar višji na Moravskim. Lepa je tudi cerkev Franciskanarjev (Minoritov), kjer so sv. štenge. V nekdanjim kloštru Jezuitov je zdaj kasarna. b) Mesto Mikulov (Nikolsburg) z 8000 prebivavci ima nar več Judov na Moravskim, njih je namreč tu čez 3300, ki v posebnim umazaním delu mesta prebivajo. c) Tudi Boskovice z 4000 duš ima čez 1100 Judov.

d) Golomove ali Olomuc (Olmütz) nekdanj poglavitno mesto Moravskiga in zdaj močna terdnjava v rodovitni ravnini pri vodi Moravi ima z svojimi 5 predmestji vred brez obilne vojašne in ptujcov do 10.600 prebivavcov. Tu so 3 fare in 13 cerkvá: stolna cerkev sv. Venceslava je stara, gotiška božja hiša, že v l. 1130 posvečena. Cerkev sv. Mavricija, v l. 1412 sozidana, ima (od l. 1745) nar večí orgle na Moravskim, namreč 48 registrov z 2332 pišali. V Golomovski terdnjavi se še znajde strašen klet (kelder), kjer je bil v l. 1620 Holešovski tehant Janez Sarkander na povelje protestanskih stanov zavoljo njegove zvestobe do katoliške vere martran! Že v l. 1063 je bila v Olomucu škofija postavljena, v l. 1777 je ona dosegla imé velike škofije; v l. 1827 je bilo tudi vseučeliše tu zopet vpeljana. Vážna pergodba se je bila v l. 1848 v poslopji Olomuškiga velikiga škofa permerila. Ko so se bile namreč 6. Kozoperska na Dunaji tako strašne in kervave prekucije zgodile, de si clo svitli cesar Ferdinand I. tam ni bil več življenja svest, kar je tolovajsko umorjenje za povzdigo vojašne toliko zaslug polniga in svojimu cesarju zvestiga ministra grofa Teodora Latoura dovolj pokazalo, se je bil dober cesar Ferdinand I. z svojimi v Olomuc umaknil in je v hiši velikiga škofa do 2. Grudna 1848 prebival. Ta dan je on cesarsko krono, ktera mu je bila 1848 tolikanj ternjeva, iz rok dal, in ker tudi njegov brat nadvojvod Franc Karl nje teže in grenkosti ni hotel skusiti, je peršla ona sedajnimu cesarju Francu Jožefu I. v last. Velika soba škofijske hiše bo tako še prihodnim časam oznanovala, de je 2. Grudna 1848 avstrianski cesar Franc Jožef I. per 18 letih v njej klečal, in svojiga strica cesarja Ferdinanda I. in svojiga očeta Franca Karlna v pričo solznih oči vsih pričujočih za žegen prosil. Le eno pergodbo najdemo v zgodbah, ki je ti enaka. Cesar Karl V. namreč, ki je bil tudi kralj španjolov, Neapolitancov, gospodar vsiga Milanškiga, Niskozepljija in neizmernih dežel Mejiko in

Peru v Ameriki, je, že bolehen in vidijoč, kako je ves njegov trud, katoliško cerkev, ktero so bili Luterani tistikrat po Nemškim pretergali, povzdigniti, od terdovratnih Nemcov zaničevan, 25. Kozoperska 1555 Niskozepljije, v Prosencu 1556 Spanjolsko in Neapolitansko svojimu sinu Filipu in v Velikoserpanu 1556 Nemško cesarstvo svojimu bratu Ferdinandu I. prepustil, in v klošter s. Justa na špansko šel, kjer je 21. Kimovca 1558 v 59 letu svoje starosti umerl. — Karlna V. so zunaj bolehljivosti nar bolj kervave prekucije, ki sta jih bila tistikrat Luter in Kalvin po Nemškim in v Niskozepljiji z svojimi zmotami v veri ljudém napravila, per morale krone tiga sveta popustiti, — in Ferdinand I. je ravno to storil zunaj lastne bolehljivosti nar bolj zavoljo puntanja, kteriga so se od lažnjivih prerokov preslepljeni Dunajčanje, Ogri in Italijani v l. 1848 vdeležili.

(Dalje sledi.)

Novice.

Gaeta. V Kalifornii v Ameriki se je že prav veliko katolikov vselilo; zato bodo papež skorej eniga škofa tje poslali; neki francozki duhoven je za to visoko službo odmenjen, kteri se bo kmalo z več misijonarji v Kalifornijo prepeljal.

Pravijo, de bi bilo na Rimskim in v Toskani kacih 10.000 vojakov zadosti, puntarje ustrahovati in papežu in Toskanskimu višimu vojvodu na tron nazaj pomagati. Zakaj kjerkoli si ljudje svoje misli prosto razodeti upajo, prekucije in silne demokratske tlačivnike zaveržejo. Kakor hitro bi se pomagavna armada perkazala, bi jo vsi dobri z veseljem sprejeli, ker iz serca želé od puntarske terde rešeni biti. Bog daj srečo Avstrijanskim vojšakam na Laškim, kteri so gotovo zdej že čez reko Tičino na Piemonteško udarili.

Dunaj. Podelo ustave so 11. Sušca na Dunaji praznično v stolni cerkvi sv. Štefana obhajali. Velike množice so v cerkev vrele, de je bilo težko se skozi predrenjati. Zvečer je bilo mesto lepó razsvetljeno, goste trume ljudstva so se vesele po ulicah sprehajale.

Ko je bil deržavni zbor v Kromerizi od cesarja razpušen, so dva poslanca, namreč Dr. Fišhofa in duh. gospoda Prato od vojakov dobro obvarovana na Dunaj peljali, de bi bila ondi pred sodbo postavljena. Sodniki so enoglasno sklenili, de je per Fišhofu dosti vzrokov ga v ječi obderžati, ter njegovo hudo djanje na dalje preiskovati. Gospod Prato pa ni bil od sodnice za kriviga spoznan; tedej je bil precej izpušen, in mu prvotljeno, de se v svojo domačijo, na Tirolsko podá. Violanda, Kudliha in Füstera pa še išejo, de bi jih pred sodbo postavili, ker so se neki hujsi v Dunajskim puntu ukričičili.

Fulda. V Fuldi zlo upajo, de se bo ondi katoliško vseučeliše napravilo. Duhovni na Nemškim hočejo v ta namen veliko denarjev skupej zložiti. Tudi mestna gosposka je škofam na znanje dala, de bo z vsimi močmi k tej imenitni napravi perpomogla.